

Справа “Селісто проти Фінляндії” (Selisto v. Finland)

У рішенні, ухваленому 16 грудня 2004 року у справі “Селісто проти Фінляндії”, Суд з прав людини постановив, що:

- мало місце порушення ст. 10 Конвенції.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявниці 3500 євро у відшкодування матеріальної шкоди, 5000 євро як компенсацію моральної шкоди і 23000 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

У двох своїх статтях, опублікованих у січні та лютому 1996 року, п. Селісто стверджувала, що у місцевій лікарні один пацієнт помер внаслідок того, що лікар, який його оперував, у вечір за день до операції спожив надмірну кількість алкоголю.

У статтях містилися також фрагменти інтерв'ю, проведених заявницею з головними лікарями інших лікарень, стосовно питання про те, чи існують для пацієнтів достатні гарантії, аби їх не оперували хірурги, які перебувають у стані сп'яніння чи в іншому недопустимому стані.

Вдова померлого звернулася до прокуратури про порушення кримінальної справи проти хірурга Х. Проте кримінальну справу порушено не було через недостатність доказів.

П. Селісто було притягнуто до кримінальної відповідальності за вчинення клевети на хірурга Х. Місцевий суд, який розглядав цю справу, у своєму вирокі від 14 вересня 1998 року зазначив, що хоча й заявниця не вказала у своїй статті конкретно ім'я та прізвище лікаря, який провів операцію, читачам не важко було зрозуміти, про кого йшла мова. До того ж факти у зазначених статтях викладалися провокаційно, однобічно і вкрай упереджено щодо лікаря. Відтак, заявницю було визнано винною у вчиненні клевети і засуджено до сплати штрафу у розмірі 4150 фінських марок (698 євро). Крім того, суд зобов'язав заявницю солідарно з головним редактором газети, у якій відповідні статті були опубліковані, компенсувати потерпілому (лікарю Х.) 20 276 фінських марок (3410 євро), витрачених ним на юридичні послуги.

Далі справу розглянув апеляційний суд. У своєму рішенні від 26 травня 1999 року він змінив міру покарання, збільшивши суму штрафу до 8300 фінських марок (1396 євро).

18 жовтня 1999 року Верховний суд Фінляндії відмовився прийняти скаргу заявниці до розгляду.

Зміст рішення Суду

Ключовим для Суду було питання про те, чи втручання держави у свободу вираження поглядів заявниці було “необхідним у демократичному суспільстві”. Зокрема Суд повинен був визначити, чи було зазначене втручання пропорційним до законної цілі. Також Суд мав визначити, чи були належними і достатніми аргументи національних судів стосовно того, що інтерес у захисті репутації лікаря Х. був вагоміший, аніж інтерес заявниці у вираженні відповідних поглядів. Національні суди обґрунтовували вину заявниці тим, що вона вибірково викладала факти, окремі з її повідомлень не були жодним чином підтверджені, а також наголошували на тому, що з матеріалу статей можна було зрозуміти, про якого саме лікаря йшлося.

Суд звернув увагу на те, що загалом у жодному національному рішенні у справі заявниці не вказувалось, що інформація у статтях була помилковою. Коментар у них ґрунтувався на точних і надійних фактах. Сам по собі вибірковий виклад фактів не міг бути достатнім і належним підґрунтям для засудження заявниці. Попри те, що зі змісту статей, можливо й, можна було здогадатися про якого власне лікаря йшла мова, Суд відзначив, що все ж авторка уникла найменшої згадки про ім'я, стать, вік лікаря Х. Зрештою Суд зауважив, що цей лікар міг скористатися правом на відповідь. Суд не виявив у справі доказів того, що

лікарю було відмовлено захистити себе в очах громадськості. Суд дійшов висновку, що норми доброчесної журналістики не були порушені у цій ситуації.

Метою згаданих статей заявниці було обговорення питань безпеки пацієнтів. Описана у статтях операція, внаслідок якої настала смерть пацієнта, була прикладом, що мав проілюструвати суть проблеми. У журналістиці є звичним прийом, коли окремий випадок використовується для окреслення загальнішої проблеми.

Суд не погодився з тим, що висловлювання заявниці щодо обставин ситуації могли увести читачів в оману. Крім того, у справі не було жодних доказів того, що заявниця діяла зі злим умислом.

Суд не погодився також з тим аргументом, що принаймні мінімальний розмір штрафу був необхідним у відповідній ситуації. Для Суду був неприйнятним сам факт засудження журналіста.

Суд зрештою зазначив, що безсумнівно дійсний інтерес лікаря Х. у захисті своєї професійної репутації все ж не був вагомішим, аніж виправдана стурбованість громадськості питанням безпеки пацієнтів, тобто питанням, яке мало загальне значення.

Суд вказав, що попри те, що аргументи Уряду щодо виправдання втручання у право заявниці були належними, вони не були достатніми для того, аби довести необхідність такого втручання у демократичному суспільстві. Тому Суд постановив, що мало місце порушення ст. 10 Конвенції.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПРН України М.Ю. Пришляк та П.М. Рабіновичем.